Kasım-Aralık 1963 Sayı: 5-6

Bu sayıda:

YURDUN SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

Behzat Butak'ı kaybettik:

26 Ekimde tiyatromuzun en büyük sanatkârlarından biri olan Behzat Butak, geçirdiği bir kalb krizi sonunda hayata gözlerini kapadı. Behzat Butak yarattığı kompozisyon rolleri ile ün sağlamıştır. Aldığı en küçük bir rolde bile, Butak, büyük sanat gücü ile sahnenin mihveri haline gelmiştir. Büyük sanatçı aynı zamanda ressamdı. Türkiyede en zengin eski para koleksiyonuna da sahipti.

Mesut Cemil de öldü:

Müzik dünyamızın ve radyolarımızın tanınmış sanatçısı Mesut Cemil Tel de, tutulduğu kan kanserinden kurtulamıyarak, 1 Kasımda Haseki hastanesinde öldü. Tamburi Cemil Beyin oğlu olan Mesut Cemil, kırk yıldanberi memleketimizde hem Batı hem de Türk müziğine hizmet etmiştir. Mesut Cemil, Konservatuvarda müzik hocalığında bulunmuş ve binlerce müzisyen yetiştirmiştir. 1927 de kurulan İstanbul Radyosunda baş spikerlik ve müzik yayınları şefliği yapmıştır. 1938 de Ankara radyosuna geçmiştir. Mesut Cemil Türk ve Batı müziğine dair yazdığı yüzlerce makale, konuşma, konferanslarla da yurdumuzdaki müzik eğitimine büyük hizmetlerde bulunmuştur.

Suphi Kanerin hayatı filme alınıyor:

Geçenlerde, Prodüktörler Cemiyetinin haksız aforozuna uğradığından ötürü ümitsizliğe kapılarak intihar eden kıymetli film sanatçısı Suphi Kanerin hayatı filme alınacaktır. Kanerin rolünü Münir Özkul canlandıracaktır. Öteki rolleri de Nebahat Çehre, Öztürk Serengil, Ahmet Tarık Tekçe ve Samim Meriç oynıyacaklardır. Filmin adı «Solan Kahkaha» dır.

«Susuz yaz» filmi:

«İnsanlar toprağı yaşatırlarsa, toprak da insanları yaşatır. Fakat toprağın bağrından çıkan su için biri çıkar da «Bu su benim» der ve arkasından da bencil düşüncesini ve deyişini uygulamak için suyu diğer insanların topraklarına salmak istemezse, toprağı yaşatarak yaşamak zorunda olan insanlar, ölmemek ve yaşamak için kavgayı göze alırlar.»

İşte Seferihisarın Bademler köyünde çevrilen «Susuz yaz» adlı filmin konusu bu. Filmin rejisörü Metin Erksan'dır. Erksan daha evvel Fakir Baykurd'un «Yılanların öcü» adlı romanını beyaz perdeye aksettirmiş ve büyük bir başarı kazanmıştı. Metin Erksan, «Susuz yaz» filminde, yaşamak istiyen insanlarla yaşamayı tekellerine almak istiyenler arasındaki mücadeleyi vermektedir.

«Susuz yaz» filminin özelliklerinden biri, temelleri ünlü Sovyet rejisörü Ayzelştayn tarafından atılan, daha sonra da Vittorio de Sica, Roselini, Fellini gibi büyük İtalyan rejisörleri tarafından geliştirilen neo-realist okulun bir eğilimine geniş ölçüde yer vermesidir. Bu da, halkın, olay kahramanlarının filmde rol almalarıdır. Bademler köylüleri, su için ağalara karşı uzun yıllar savaşmışlardır. Bu şekilde savaşan köylüler «Susuz yaz» filminde rol almaktadırlar. «Susuz yaz» ın, film sanatı tarihimizde «Yılanların öcü» gibi müsbet bir dönüm noktası olacağına şüphe yoktur.

Eser ünlü yazarlarımızdan Necati Cumalı'nındır.

Gerçek Atatürkçülük nedir?

Atatürk, Milli Kurtuluş Savaşının yarattığı bir devlet adamıdır. Onun için, Atatürk bu savaş şartları içinde anlaşılabilir. İşte bu yüzden gerçek Atatürkçüler için şu prensipler esastır:

1- Halkçılık: Her yerde, her zaman, halkın, halk tarafından halk için idaresi . . .

2- Devrimcilik: Toplum gelişmesini sağlamak için, sürekli, aralıksız, halk yararına temelli iktisadi, siyasi ve kültürel reformlar yapmak.

3- Devletçilik: Çağımızda, halkın bir an önce kalkınması, refaha kavuşması için, devletin iktisadi işletme alanında başlıca yönetici, düzenleyici, geliştirici ödevi üzerine alması.

4- Milliyetçilik: Kurtuluş Savaşında kan dökerek sayunulan milli menfaatlerin titizlikle korunması, milletimizin diğer milletlerle eşit sayılması, millet fertleri arasında kader birliğinin yaratılması.

5- Lâiklik: Tam bir dini inanç serbestliği, vicdanlara devletin veya herhangi bir siyasi gücün karışmaması, din ve devlet işlerinin kesin olarak ayrılması.

6- Cumhuriyetçilik: Egemenliğin Milli Kurtuluş Savaşı ruhunda kayıtsız şartsız millete verilmesi, devlet idaresinde halk güçlerinin hâkimiyetinin kurulması.

7- Barışseverlik: Halklar arasında eşitlik temeline dayanan dostluğun kurulması, bütün dünya devletleri ve komşularımızla iyi bağlar kurulması ve her türlü anlaşmazlığın görüşmeler yolu ile çözümünün desteklenmesi, harpçı hazırlıklardan ve davranışlardan uzak kalınması, harbin ve militarizmin propaganda edilmemesi, harbe karşı mücadele.

8- Anti-emperyalizm: Kayıtsız şartsız bağımsızlık, yabancı devletlerle eşitlik şartlarına aykırı temas ve antlaşmalardan uzak kalmak, yabancı sermaye imtiyaz ve kontrollerine karşı iktisadi özgürlüğü savunmak, yüzde yüz milli bir dış siyaset gütmek, yurdun toprak ve iktisadi bütünlüğünü korumak, milli servetlerden sadece milletin yararlanmasını gözönünde tutarak halkı yurdun bütün varlıklarının gerçek ve biricik sahibi yapmak, yurdu yabancılara bağlıyacak her türlü davranışa, sözleşme ve antlaşmalara karşı koymak, yabancıların iktisadi, askeri, siyasi ve kültürel her türlü müdahale denemelerini önlemek . . .

İşte bugün gerçek Atatürkçüler, Milli Kurtuluş Savaşı ruhuyla, aynen Atatürkün yaptığı gibi, ülkenin kalkınması için bu ilkeleri savunanlardır. Gerçek Atatürkçüler, Atatürkün 25 ci ölüm yıldönümünü bu görüşle anan ve onun dâvasını savunanlardır.

Yurdun Sesi

Bir millette güzel şeyler düşünen insanlar, fevkâlade işler yapmağa kabiliyetli kahramanlar bulunabilir. Lâkin öyle kimseler yalnız başına hiçbir şey olamazlar; meğer ki bir hissi umuminin âmili mümessili olsunlar. Ben, milletimin fikirlerine ve hislerine yalandan vâkıf olmaktan, aziz milletimde gördüğüm kabiliyet ve ihtiyacı ifadeden başka bir şey yapmadım.

Atatürk

Bir anı ve düşündürdükleri

Çocukluğumda bir gün beni Atatürkün yanına çıkarmak istemişlerdi. Gitmemek için nasıl ağlamıştım. Gitmedim de. Bunun tek sebebi, bana bir şeyler sorar da, bilemem, cevap veremem korkusuydu . . .

Aradan uzun yıllar geçti. Bugün Atatürkle konuşabilmek imkânım olsaydı, acaba gene korkar mıydım? Biliyorum, onun şimdi benden soracağı sorular gerçekten herkesin kolaylıkla cevap veremiyeceği sorular olacak. Ama buna rağmen, çekinmeden yanına gider de derdim ki:

«Öldüğün zaman çocuktum. Verdiğin öğütlerin mânasını sonra kavradım. İşaret ettiğin tehlikelerin neler olduğunu ve nelere karşı savaşılması gerektiğini de sonra gördüm. Yalnız ben değil, benim gibi birçokları da gördü ve anladı. Ama diyeceksin ki: 'Anladınızsa . . .'

Dur, soracaklarını biliyorum. Bırak, ben söyliyeyim: Sen, halkçılığın, devrimciliğin, bağımsızlığın ve halkın menfaatlerinin her şeyin önünde tutulması gerektiğini söylediğin için büyüktün, ve seni bunun için sevdiler. Fakat başladığın işleri daha sağlığında sana bitirtmediler. Ölümünden sonra da aynı gerici kuvvetler bunların bitirilmesine engel oldu. Eğer bitirilseydi, yani halkın menfaati her şeyden önce gelseydi, bugün «memleketin efendisidir» dediğin köylü topraksız olmazdı, çocuklarını seril sefil bırakıp ekmek parası olsun çıkarabilmek için şehirlerin yolunu tutmazdı. Eğer devrimler bitirilseydi, işçi işsiz kalmaz, çocuklarını daha okul çağındayken ekmek parası kazanmaya göndermek zorunda kalmazdı. Türkiyeden akın akın yabancı diyarlara göçedip, nafakasını gurbetelde çıkarmaya çalışmaz, diyelim, Alman firması patronunun, dişlerini bile elden geçirerek kendisini satın almasına razı olmaz, sıla hasreti içinde yabancıların binbir baskısına katlanmak zorunda kalmazdı. Eğer başladığın devrim bitirilseydi, halkçılık gerçekleşseydi, aydın, halkın dertlerini söylüyor, halkın refahını istiyor, adaletin gerçekleşmesini istiyor diye susturulmazdı. Eğer bağımsızlık sonuna kadar gerçekleşmiş olsaydı, bugün yurdumuzda yabancılar her işimize karışır hale gelmezdi, yabanın askerleri kendi yurdumuzda karılarımıza

kızlarımıza sataşamaz, çocuklarımızı dövemezdi . . . Daha çok şey var söylenecek . . .
Bütün bunların gerçekleştirilmesi bizim ödevimizdi. Yani halkını ve yurdunu her şeyin önünde tutanların ödevi. İşte bütün bunları bizden haklı olarak sorabilirsin şimdi.
Mücadele ettik etmesine. Ediyoruz da, edeceğiz de. Ama 'Başarınız neden köklü değil, neden büyük değil?' dersen, sebebi, bazımızın zorla susturulması, bazımızın kabuğuna çekilmiş olması, bazımızın halkın ve yurdun dertlerini bilip duyduğu halde kötümserliğe kapılmış olması ve en önemlisi, halkımızın mutlu günlere kavuşması savaşında yeter derecede elele verememiş olmamızdır . . .»
İşte bugün Atatürkle konuşmak imkânını bulsam, bunları söylerdim kendisine ve derdim ki: «Yanımdan hüzünlü ayrılma. Biz bugün gericilere karşı birleşmenin yollarını bulmaya başladık. Ve daha da bulacağız. O zaman işçisine iş, köylüsüne toprak, halkına insanca hayat ve hürriyet olan mutlu bir Türkiye yaratacağız.»

Z. Işıl

Bilelim ki, kazandığımız muvaffakiyet, milletin kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir. Eğer aynı muvaffakiyetleri ve zaferleri ileride de kazanmak istiyorsak, aynı esasa dayanalım, aynı yolda yürüyelim.

Atatürk

Cumhuriyet 40 yaşında

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı. Bu bayramı 40 defa kutladık. İlk 10 yılın bayramları canlı geçti. Sonra sonra körlendi, kupkuru bir gelenek günü oldu.
Cumhuriyet 1923-te ilân edildi. Temelleri, büyük Milli Kurtuluş Savaşıyla atılmıştır. Halkımız, yalnız Anayurdumuza dalan, bizi bir devlet ve millet olarak hartadan silmek istiyen yabancıların köleliğinden kurtulmak için değil, yepyeni, dipdiri bir devlet kurmak için savaşmıştır.
Padişahlık köklerine kadar çürümüştü. Üstelik, padişah ve hükümeti, memleketi emperyalistlerin kopardıkları Birinci Dünya Harbine sokmuş, batırmıştı. Sonra yenik düştüğü devletlerin: İngilizlerin, Fransız, İtalyan ve Amerikalıların, yurdumuza ordularıyla dalan bu hükümetlerin tarafını tutmuştu. Yunan orduları, İngiliz, Amerikan silâhlarıyla Ankaranın yanıbaşına — Sakaryaya dayandığı zaman, İstanbuldaki padişah hükümeti ve «Halife ordusu» da Kuvva-i Milliyecilerin üzerine çullanmıştı. Halk, eski padişahlık düzeni ve onun dayanağı derebeylikle böylesine kanlı bıçaklı olmuştu.
Milli Kurtuluş Savaşının gelişmesi, cumhuriyetin kurulmasını sağlıyacak temeli de hazırladı. Ankarada Türkiye Büyük Millet Meclisi kuruldu. Bu

Meclis başına buyruktu. Yeni bir devlet kuruyor, yeni kanunlar koyuyordu. Kurtuluş Savaşında bu Meclis bir genelkurmaylık olmuştu. 1922 de düşmanlar yenildikten, yabancılar yurdumuzdan kovulduktan, son padişah bir İngiliz gemisine binip kaçtıktan sonra, sıra padişahlığın, halifeliğin kaldırılmasına, cumhuriyetin ilânına gelmişti. İlk cumhurbaşkanı, bu cumhuriyetin kurulmasında önemli rol oynıyan Atatürk oldu.

Padişahlığın, halifeliğin kaldırılması ve cumhuriyetin kurulmasıyla: Padişahın, saraya bağlı olanların toprakları, malları, mülkleri devlete, hazineye verildi. Kendileri de memleketten, bir daha geri gelmemek üzere, sürüldü. Tekkeler dağıtıldı. Medreseler kapatıldı. Sonra, din devletten ayrıldı.

Siyasi bağımsızlığına kavuşan ülkenin, cumhuriyet Türkiyesinin ekonomik bağımsızlığını sağlıyacak birçok tedbir alındı. Bu arada devlet içinde yabancı sömürgecilerin kurduğu ikinci bir devlet olan Genel Borçlar Kurumu — Düyunu Umumiye kaldırıldı. Kabotaj hakkı bize geçti. Yabancı devletlerin ve kumpanyaların elindeki demiryolları, limanlar, madenler v. s. satın alındı, imtiyazları, kapitülâsyonlar kaldırıldı. Sosyal ve kültürel alanda bazı ileri adımlar atıldı. Fakat, halkın daha Milli Kurtuluş Savaşı içinde ortaya koyduğu ana dâvalar, toplum düzenini temelden değiştirecek, demokratik gelişmeyi sağlıyacak olan toprak reformu ve benzeri reformlar yapılamadı. Bu konuda köylünün başına ağır bir belâ olan âşârın kaldırılmasından ileri gidilemedi. Yani ağalık ve derebeylik yerli yerinde kaldı. İç düşmana karşı savaş sonuna kadar yürütülmedi.

Cumhuriyetin çözmesi gereken, devrimin, demokratik gelişmenin temeli toprak dâvası ve diğer ana dâvalar bugün de bütün çelişmeleriyle, canlılığıyla ortada duruyor. Bu dâvalar çözülmediği için, ağalık kaldırılmadığı için, demokratik gelişme güdük kalmıştır. Cumhuriyetin, demokrasi ve Anayasanın düşmanları yeniden baş kaldırmıştır. Cumhuriyet düşmanları, kırk yıl boyunca onu yıkmaktan, baltalamaktan, ona karşı savaşımdan bir gün bile geri durmamışlardır. Bugün bunlar daha tehlikeli olmuşlardır. Bu gerici güçler, yabancılara, sömürgecilere, özellikle Amerikan tekellerine dayanıyorlar. Bugün bu gerici, cumhuriyet düşmanı güçlerin en azılıları AP nin kara bayrağı altında toplanıyor. Cumhuriyeti yaşatmak, demokrasiyi geliştirmek, ancak geniş halk yığınlarının gerici güçlere karşı elele vermeleriyle mümkündür. Cumhuriyetin 40. yılında durum böyledir.

M. Derince

Benim Türk milletine, Türk Cumhuriyetine ve Türklüğün istikbâline ait görevlerim bitmemiştir. Sizler onları tamamlıyacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü ediniz.

Atatürk

Mahalli Seçim Sonuçlarının Gösterdikleri

Uzun zamandanberi partiler arasında büyük tartışmalar konusu olan mahalli seçimler yapıldı. İçişleri Bakanlığı tarafından açıklanan sonuçlar şöyledir: 12,864,191 seçmenin 9 milyon 715 bini oy kullanmıştır. Bu oyların % 45,80 i AP-ye, % 36,97 si CHP ye, % 9,32 si YTP, CKMP ve MP ye verilmiştir. Sadece 9 ilde seçime giren TİP ise 35 bin oy almıştır.

Bu sonuçlar birçoklarını, hattâ bazı yurtsever aydınları da şaşırttı, ve şu soruların ortaya atılmasına sebep oldu: «Acaba halk, kendi oyuyla yürürlüğe geçirdiği Anayasaya karşı mı döndü? 27 Mayıs Anayasasıyla vadedilen reformlara inancını mı kaybetti? Yoksa 27 Mayısın getirdiği her şeyi, özellikle Anayasayı ortadan kaldırmak için AP nin iktidar diye çırpındığını bilmiyor mu?»

Hayır. Halk, Anayasaya karşı dönmedi. AP yi de tanımadığını söylemek gerçeğe uygun olmaz. Öyleyse, seçimlerin sonuçları nasıl izah edilebilir?

Bu izahı her şeyden önce toplum düzenimizin temel yapısında aramak lâzım. Bilindiği gibi, köylerde ırgat, marabacı, yarıcı, hattâ orta halli köylü, hayatını devam ettirebilmek için büyük toprak ağalarına bağlıdır. Şehirde ise, geniş emekçi yığınları, özellikle işçiler, küçük esnaf, hattâ orta işletme sahipleri iktisadi bakımdan büyük patronlara bağlıdır. İşte toplumumuzda bu düzenin değiştirilmesi için 27 Mayısın vadettiği reformların yapılmamış olması en fazla AP nin işine yaradı. Köyde büyük toprak ağalarının, şehirde büyük patronların menfaatlerini savunan AP, seçmenleri aldatmak ve onlara baskı yapabilmek için bu durumdan en iyi faydalanan oldu.

Gene bu düzen, AP nin, halkımızın dini hislerini en fazla sömürebilmesini sağladı. AP nin tehditle, baskıyla, parayla, çeşitli hile yollarıyla halkın çaresizlik ve bilgisizliğinden en fazla faydalanabilmesini de gene bu düzen sağladı.

Seçimlerin sonuçlarını sadece bunlarla açıklamaya çalışmak gerçeğin tamını söylemeye yetmez. AP ye bilerek oy verenlerin de bulunduğu bir gerçektir. Bunun da nedeni araştırılmalıdır.

27 Mayıs darbesini bütün millet desteklemişti. Halk, toplum düzenimizin reformlar yoluyla düzeltileceğine inanmıştı. İşte bu inançla Anayasaya evet demişti. Halkımız, hayatının reformlarla düzeleceği inancını bugün de kaybetmedi. Fakat 27 Mayısta iktidarı alanlara önce akıl hocalığı yapan CHP ve diğer ortak partilerin, koalisyon hükümetleri boyunca, Anayasaya

ve onun emrettiği reformlara en fazla karşı koyan AP ye tavizler vermeğe başlamaları yüzünden, halk bu partilerin gerekli reformları yapacağından ümidini kesti.

İşte AP halkın bu ümitsizliğinden de faydalanmak yolunu buldu. Öylesine buldu ki, kendisinin sebep olduğu ıstırap konularının suçunu bile ortak hükümet partilerine yükledi. Kiraların serbest bırakılması örneği bunlardan sadece bir tanesidir. AP Anayasa Mahkemesine başvurarak, bütün kiraları serbest bıraktırdı. Bu yüzden yalnız İstanbulda 100.000 kiracıyı evinden atılmak tehlikesiyle karşı karşıya getirdi. Sonra da seçimler sırasında zor durumda kalan bu büyük yığınların mesken sıkıntılarını hükümet partilerine karşı kolayca kullandı. Çünkü herkes çektiği geçim zorluklarının sebep ve suçunu muhalefette değil, hükümet partilerinde arar.

Demek ki, bugünkü hükümetin yaptıklarından bunalarak AP ye oy verenler, AP iktidara gelirse onun ne yapacağını düşünecek durumda değillerdi.

İşte bütün bu sebeplerden ötürü, AP ye mahallî seçimlerde verilen oylar, seçmenlerin Anayasaya karşı döndükleri, hayatlarının reformlar yoluyla düzeltilebileceği inancını kaybettikleri ve AP yi tanımadıkları mânasına gelmez. AP ye verilen oylar, ortak partilerin tutumundan duyulan ümitsizliğin ifadesi ve bu partilerin taviz politikasının sonucudur.

A. Çelik

Efkârı umumiyeyi, ne kadar acı da olsa, hakikatlerle daima temas halinde bulundurmak behemehal lâzımdır.

Atatürk

Milletin malı patronlara veriliyor

İktisadi devlet teşekkülleri millet parası ile kurulmuştu. Amaçları, milli servetleri halk yararına işletmekti. Bu işletmeler Atatürk öldükten sonra yavaş yavaş patronların arpalığı haline getirilmek üzere siyasi bir araç olarak kullanıldı. Şimdi de çıkarılacak iki kanunla sinsi yollardan yerli — yabancı patronlara aktarılmak isteniyor. Bu kanun tasarılarının adları şunlardır: «Reorganizasyon Kanun Tasarısı», «Yatırım Bankası Kanun Tasarısı.»

Bu aktarma işi, çıkacak kanunlara göre kısaca şöyle yapılacak: İktisadi devlet teşekkülleri sadece dar bir çevrede çalışabilecek. Bu da ancak, yerli ve yabancı özel şirketlere yardımcı bir faaliyet olabilecek, onların işlerini kolaylaştırma amacı güdecek. Bunun için de, İktisadi Devlet Teşekkülleri yerli-yabancı patronların kurduğu işletmelere ortak olacak, sermaye yatıracak. Yani onlara kredi vermiş olacak.

1. Bu şekilde kurulacak ortaklıklarda sermayenin yarısından azı İ. D. Teşekküllerine ait ise, bu ortaklığın idaresi patronların elinde olacak.

2. Eğer ortaklığın sermayesinin yarısından fazlası İ. D. Teşekkülüne ait ise, bu halde dahi idare, 3 yıl süreyle, gene patronların elinde kalacak. Ve

bu 3 yıl içinde patronların ortaklıktaki sermayeleri % 50 yi geçmesi için, ona millet parası ile kredi verilecek, yardım yapılacak.

3. Tasarıya göre, İktisadi Devlet Teşekkülü, kurulmasını sağladığı bu çeşit ortaklıklarda uzun süre ortak kalmıyacak, bunları kısa zamanda tamamen yerli-yabancı patrona teslim edecek.

4. Bu teslim işinde de yerli-yabancı sermayedarlara, tekellere şöyle bir yardım yapılacak: Patronların bu ortaklıkları kolayca satın alabilmeleri için, kurulacak olan Yatırım Bankasından bol bol kredi verilecek.

5. Bütün bu millet parası ile yapılacak yardımlara rağmen, patronlar, ortaklığı o haliyle satın almakta kâr görmüyorlarsa, hisselerini devlete fahiş fiyatla satabilecekler. Bunun için de sadece ortaklığın kârlı çalışmadığını ilân etmesi yetecek. Fakat patronun hissesini satın alan Yatırım Bankası, bu ortaklığı kısa bir süre içinde kârlı hale getirmek ve sonra derhal gene ucuz fiatla yerli – yabancı patronlara aktarmak zorundadır.

6. Bu yatırım Bankası ne ile kurulacak? a. Bankanın çıkaracağı hisse senetleri. (Bunları, Emekli Sandığı, İşçi Sigortaları Kurumu, İktisadi Devlet Teşekkülleri satın almak zorundadır.) b. Satılamıyan hisse senetleri mecburen Merkez Bankası tarafından satınalınacak. c. Hisse senetleri yabancı patronlara %70 düşük fiatla satılacak. Böylece, yabancılar meselâ 30 lira ile 100 liralık ortak haline gelecek. ç. Yatırım Bankası yabancı ülkelerden borç alacak. d. Milli bütçeden ödenek alacak. e. Milli Amortisman ve Kredi Sandığında biriken milli tasarrufları kendi sermayesi gibi kullanacak . . .

Görülüyor ki, Yatırım Bankası tamamen milletin biriktirdiği ve vergi olarak verdiği paralarla kurulmaktadır. Bu paraları ise, gene milletin malı olan, İ. D. Teşekküllerinin sermayesi ile kurulup yaşatılan ortaklıklar yoluyla yerli-yabancı patronlara aktaracak.

Unutmamak gerekir ki, İ. D. Teşekküllerinin bugünkü değeri 50 milyar liradır. Ama bunların kuruluş zamanındaki resmi değeri 6 milyar liradır. Yatırım Bankası, ortaklıkları yerli-yabancı patronlara aktarma işini 50 milyar üzerinden değil, 6 milyar üzerinden yaparak, onlara açıktan 44 milyar lira millet parasını da hibe edecektir. Fakat ilkin kârlı olan ortaklıkları aktaracak, diğerlerine onlar kârlı hale getirildikten sonra sıra gelecektir . . .

Bütün bunları okuduktan sonra, bazı kimselerde şöyle bir fikir doğabilir: «Acaba bu kadarı da olabilir mi?» Kafasında böyle bir soru doğan okuyucularımızın, hazırlanan ve kanunlaştırılmaya çalışılan «Reorganizasyon Kanunu Tasarısı» ile «Yatırım Bankası Kanun Tasarısı» nı, özellikle bu tasarıların 1–10 uncu maddelerini dikkatle incelemelerini sağlık veririz.

Celâl Erkman (İktisatçı)

. . . Türkiyenin tatbik ettiği devletçilik sistemi, büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını gözönünde tutar, memleket ekonomisini devletin eline alması esasına dayanır.

. . . Halkçılık, toplum düzenini emeğine, haklarına istinat ettirmek istiyen bir sosyal meslektir. Biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi güven altına alabilmek için, bizi bir millet olarak mahvetmek istiyen emperyalizme karşı milletçe mücadeleyi takip eden insanlarız.

Atatürk

Yurt dışındaki işçilerimizin meseleleri

Yurt dışına göç ettirilen işçilerimizin çeşitli ülkelerdeki durumları birçok bakımdan birbirine benzemektedir. Onun için büyük çoğunluğun bulunduğu Batı Almanyadaki işçilerimizin durumu diğerlerinkine de ayna olabilir.

İşçilerimizin özellikle şu meseleleri vardır: Sözleşme, barınak, sosyal sigorta, vergi, döviz ve gümrük, ücret, tercüman, teşkilât, resmi makamların ilgisizliği, v. s. . . .

Bu yazımızda bu meselelerden ikisini ele alacağız.

1. Sözleşme meselesi:

İşçilerimize, yapılan sözleşmeler yurttan ayrılmalarından ancak bir iki gün önce verilmektedir. Böylece, işçi ne kazanacağını, ne iş yapacağını incelemek imkânını bulamamaktadır. Gideceği yerin hayat ve geçinme şartlarını, oradaki fiyatları bilmiyen işçilerimiz bir seçim yapabilmek, itirazda bulunmak ve hattâ yolculuktan vazgeçmek imkânından yoksun olmaktadır. Sözleşmede gerekli bütün şartlar bulunmamaktadır. İşçilerimizin Batı Almanyada en çok iki sene kalması şart koşulmaktadır. Halbuki bu süre içinde işçilerimiz dil dahi öğrenememektedir.

Bu durumda yapılması gereken şudur: Yurt dışına gidecek işçileri sendikalarımız yollamalıdır. Böylece, yabancı temsilcilerle kontrat sendika temsilcileri arasında imzalanmalı, sendikalarımız işçilerimizin bütün haklarını koruma imkânına sahip kılınmalıdır. Öte yandan, devletin yabancı ülkelerle bu konuda yapacağı anlaşmalarda sendikalarımızın bu hakkı da şart koşulmalıdır. Devlet, bu anlaşmalarda, işçilerimize, gidecekleri ülkelerdeki yerli işçilerin bütün haklarının tanınmasını da yabancılara kabul ettirmelidir.

2. Ücret meselesi:

Batı Almanyada Türk işçilerine ayda ortalama 550 mark verilmektedir. (Haftada 5, ayda 22 gün çalışıldığına göre ve vergiler kesilmeden.) Bundan da vergilerle diğer kesintiler çıkınca 450–500 mark kalır. Orada bir kişinin normal geçim masrafı – gayet kıt ve basit yemek, eğlenceye paydos demek, giyinmeye pek özenmemek şartiyle – 300–400 marktır. Böyle bir yaşama ile bir işçi ayda ancak 100–150 mark biriktirebilir. Bunun önemli bir kısmını da evine yolladığını hesaplarsak, eline bir şey kalmaz demektir. Ancak, bazı yüksek ücret ödiyen iş kollarında ve özellikle çok ağır işlerde çalışanlar bir miktar para biriktirebilecek durumdadır. Türk işçileri Batı Almanyada ve Avrupada patronlarca en ucuz işçi kabul edilmektedir. İşçilerimize, aynı işleri yaptıkları halde, ne yerli işçilere, ne de diğer yabancı işçilere verilen ücretler ödenir. Bizimkilerin aldığı ücret bunlarınkinden çok düşüktür. Özellikle kadın işçilerimize çok az para verilmektedir. Saat başına 1 mark 90 fenik kadar bir şey.

Bu durumda yapılması gereken şudur: Sözleşmede işçinin kesin olarak hangi işte çalışacağı yazılı olmalıdır. Bu işte bir yerli işçinin aldığı ücretin ne kadar olduğu belirtilmeli ve aynı işi yaptığı takdirde, aynı ücretin bizim işçimize de verileceği kaydedilmelidir. Sözleşme, patronun bu ücreti hiçbir

şekilde azaltamıyacağını ve işçinin verimi ile kalitesi arttıkça bu ücretin de arttırılacağını açıkça göstermelidir.

Yurt dışındaki işçilerimizin daha birçok meseleleri vardır. Bu meselelere resmî makamlarımızın, sendikalarımızın, İş ve İşçi Bulma Kurumunun, işçilerin haklarını savunduğunu söyliyen herkesin yanaşması ve bunların işçilerimiz yararına çözümü için davranması gerekir. Yurt dışındaki işçilerimizin diğer meselelerini bundan sonraki yazılarımızda sırasiyle ele alacağız.

Tarık Sözeri

İnsan dediğin kuş misali. Bak Hacı Ali'ye! Frankfurttan kalktı, memlekete izne gitti de, döndü bile. Haber alır almaz, ben de Hamburg'tan yolcu oldum. Vardım 'Amerikan eline'. Arkadaşlar, Frankfurta böyle der. «Neden?» dersen, baştanbaşa Amerikan askeri de oldan. Sanırsın Batı Almanyada değil de, Amerikada Teksas'ta sığır çobanları arasındasın!

Sarmaş dolaş olup, hoşbeş ettikten sonra:

«Eh, Hacı Ali!» dedim, «Ne var, ne yok memlekette?»

Beni şöyle bir süzerek:

«Ben mi anlatayım, yoksa başkası mı?» dedi.

Anlamadım. Arkadaşlar, yemeklik almak için dışarı çıkmışlar, odada ikimiz kalmıştık. «O nasıl söz?» demeğe kalmadan, Hacı gülüverdi:

«Nedense, insanoğlu yazılıya daha çok güvenir de, ondan öyle dedim. Ben, gene anlatırım ya, sen hele şu dün gelen Dursun çobanın mektubunu bir oku. Çoban dediğime bakma, eskiden öyleydi. Sonraları 'Okuyacağım' diye tutturmuş da kente inmiş. Gazete satmış, boyacılık yapmış, ortaokulu bitirmiş. Bir güzel de yazar. Askerlikten tanırım. Şimdi Ankaradadır . . .»

Mektubu elime aldım. Kötü, fakat okunaklı bir yazı. Dursun şöyle yazmış:

«Hacı Ali kardeş, mektubunu aldım. Halimi sorarsın . . . Bak dinle de, hepimizin halini anla. Köyüm 1700 yılını yaşar hâlâ! Birçok ağalar gelip geçmiştir. Birçokları da yaşıyor. Köyümde adına 'ev' denen inlerin duvarları çamurdan, damları topraktandır. İçinde oturanların bacağında yamalı kara şalvar, ayakları çıplak, bağırları, kaderleri gibi yanık . . . Bizim köye her dört yılda bir otomobil gelir. Bir ağa partisi adayını, çığırtkanı getirir. Şimdi de mahalli seçimler yüzünden AP adayları dadanmış. Bu beyler kurnazdır, eski diplomattır. Giyimlerini çevrenin havasına uydurur: Bacaklarında kara bezden şalvar, bellerinde Hatay kuşağı . . . Şimdi, köyde böyle seçim gezisi yasak, amma bunlar aldırmıyor. Bu eski kurtların etrafını fakir, aç, çıplak insanlar çevirir de, çenelerinin dibine sokulurlar. Beylerin ağzından dökülenleri, durgun suda havasız kalmış balık gibi yutarlar. Beyler, oto-

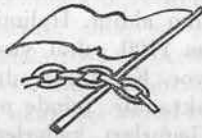
mobille gelirken, yolda çıplak ayaklı, donsuz çocuklara şeker atarlar. Sonra köye girerler. Köyün ağaları, bunları evlerine misafir eder, kendilerinden ders alır, talimat alır. Çok defa otomobilin bagajında eski bir gramofon vardır. 'Şoför efendi, çıkar şu gramafonu . . . Maya, gazel istiyenler beri gelsin! . . . Kahveci, büyük demliğin var mı?' 'Var, beyim!' 'Öyleyse al şu çay paketini, ağalara, demli birer çay yap! . . .' Demli çaylar gelir. Şeker bol. Bir taraftan içilir, bir taraftan hal hatır sorulur. Nihayet, beylerden biri yüksek sesle nutuk çekmeğe başlar: 'Ağalar, güldük eğlendik, içtik demlendik! . . . Bilesiniz, biz şöyleyiz, biz böyleyiz! . . . Derdiniz ne? Okul mu yok? İlâç mı yok? Baytar mı yok? Yol mu yok? . . . Biz yaparız, biz ederiz . . .'

İşte, benim köyümün cefası yıllardır böyle sürer gider. Köyüm, memleketim bu acılar içinde kavruluyor . . . Ankaradayım. Gecekondulardaki derdimiz de pek başka değil. Hayatımda hiçbir zaman gülemedim, sevinemedim. Altı yıldır gurbetteyim. Aklım fikrim hep köyde. İhtiyar anam, babam, bir türlü okuyamıyan iki kardeşim hasretliğe alıştılar artık. Alıştılar, diyorum ama, geçenlerde anamdan bir mektup aldım, aynen şöyle diyor: 'Oğlum, seni dünyaya getirdiğim zaman, oğlan doğurdum diye, başıma al tülbent bağlamıştım. Ağalara köle olmıyasın diye didindim, amma gene de çoban oldun. Sonra çekip şehre gittin, kendi başına okuyabildin . . . İyi amma, şimdi tam altı yıldır seni koynumdan kaybettim. Ah! Kara gözlü oğlum, artık tahammülüm kalmadı. Gel, geri dön artık, canım evlâdım. Gel, zararı yok, ağalara kölelik yap. Gönlüm, buna da razı. . . . Tek, gözümün önünde ol . . .'

İşte, Hacı Ali, bizim halimiz bu. Bilmem, sana dedi miydim. Benim köy, Torosların eteğinde, Mersine yakındır. Havası toprağı da bir güzel! Ben yurt içinde gurbetlikim, sen yurt dışında, Hacı Ali kardeş . . .»

Mektubu yine zarfına koyup uzattım. Hacı Ali, beni bir daha süzdü ve: «E, şimdi ben de, anlatayım mı?» diye sordu.

Güvercin

Reportaj:

Üvey evlâtlara yol göründü

Kırşehir nere, İstanbul nere, Münih nere? . . . Avanos nere, Sirkeci nere, Frankfurt nere? . . . Nice koçyiğitler yollara düzülür, nice analar diz döver. Nice eşler yas tutar, nice yavrular yaş döker. Nice sevgililer yanık. Nice

kardeşler dertli. Yolcu ediliyor kardeşlerimiz, göç ettiriliyor kızanlarımız! Batı Almanyada 40 bin, Belçikada 3 bin, Avusturya, İsviçre, Hollanda, Danimarka, Fransa, İsveçte binler, binler, binler . . .

Hans Mayer ise bir kenardan güler de güler.

«Kara tiren gelmez ola, düdüğünü çalmaz ola!»

Kara trenler geliyor, düdükleri çalıyor. Sirkeci garından binler yükleniyor vagonlara. Balık istifi, sardalya kutusu, işçi treni! Sirkeci garı yas yeri, ağlama duvarı oldu. Ağlıyan, bağıran, öpüşen-koklaşan . . . Ana oğluna sarılır, baba kızını kucaklar, sevgililer başbaşa, çocuklar babalarının ellerini çeker.

Hans Mayer ise bir kenardan güler de güler.

«Anam anam, dertli anam . . . Yâdellerde ben kime yanam?»

Dağarcıklar omuzda, yaşlar gözlerde, mendiller ellerde . . . Tren kalkar mı dersin? Kalkar, kalkar da üvey evlât diye yuvadan atılanlar yollara koyulur. Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya, Avusturya . . . Kara tren gider de gider . . . Varır Batı Almanyaya. Geride kalanlar dertli, gidenler dertli. Geride kalanlar ümitsiz, gidenler ümitli. Amma umut karın doyurmaz, amma umut sıla özlemini gidermez, amma umut bakarsın dolu çıkmaz, amma umut . . . Bakarsın aldatılmışsın, bakarsın satılmışsın . . . Sirkeci garı görünmez olur. Tren gözden kaybolur. Trendekiler pencereden sarkar, gardakiler hâlâ el sallar, mendil sallar, yaş döker . . .

Hans Mayer ise bir kenardan güler de güler.

«Ham meyvayı kopardılar dalından . . . Beni ayırdılar nazlı yârimden!»

Nazlı yârin elleri kınalı, gözleri nemli. «Gider de, dönmez mi? Döner de yanıma gelmez mi? Mektubumu alır da yazmaz mı? Yazar da bana varmaz mı?» «Vay başıma gelenler sarı öküz, vay benim başıma gelenler! . . .»

Hans Mayer ise bir kenardan güler de güler.

Sirkeci garı ana-baba günü! Garın içi dışı mahşer! «Gitme aslanım, gitme! Yavruların baba baba diye meleşir . . . Bir lokma ekmek için bizi ayıranlara lânet olsun!» Sirkeci garı Gayya kuyusu: İçine giren çıkamaz! Giden bir türlü, kalan bir türlü . . ." Bu topraklar neden bize yetmez? Neden bize iş verilmez? . . .»

Hans Mayer ise bir kenardan güler de güler.

«Antebin etrafı gül ile diken . . . Ayrılıktır belimi büken!»

Kardeşlerimiz göç ettiriliyor. Bu işin sonu nereye varır? Tüm milleti göç mü ettirecekler? . . . Kimin bu yurt, kimin? . . .

İki yıldır, ülkemizden Batı Almanyaya ucuz işçi yollıyan, Alman sömürücülerinin adamı Batı Alman İrtibat Bürosu Müdürü Hans Mayer güler de, güler!

Selçuk Oğuz

İşçi hareketleri

Yurtta:

Grev ve Toplu Sözleşme Kanunu yürürlüğe girdiğinden beri ilk grev Bursada oldu. Bursa Belediye Otobüs İşletmesi işçileri, Belediyenin, bütün ihtarlara rağmen, toplu sözleşme imzalamaya yanaşmamasına karşı grev ilân etmek zorunda kaldılar. Süresiz olan grevi, Motorlu Nakil Araçları Sendikası tertipledi. Türkiş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar İstanbuldan Bursaya gitti ve Belediye sorumluları ile konuşmalara girişti. İşçiler toplu sözleşme imzalanmasını, prim haklarının tanınmasını ve gündeliklerinin artırılmasını istiyorlardı.

Bursadaki öteki sendikalar maddi ve mânevi yardımlarla otobüs işçilerinin grevini desteklediler. Bursa Belediyesi, haklı işçi isteklerini yerine getirmemek ve grevi etkisiz bırakmak için, hususi firmalara ait otobüs ve minibüsleri çalıştırmaya başladı. Resmi makamların bu grev kırıcılığını sendika idarecileri protesto ettiler.

İhtarlara rağmen, patronun toplu sözleşme imzalamamasından ötürü, İstanbul Topkapı Trio Lâstik Fabrikası işçileri de grev ilân ettiler. İşçi ve sendikacılar, patronun toplu sözleşme imzalamaya yanaşmamasından başka, ağır şartlar altında çalışmadan, fazla mesai ücretlerinin ödenmemesinden ve gündeliklerin çok düşük olmasından da şikâyetçi idiler. Trio işçilerinin grevi tamamen kanuni idi. Lâstik-İş Başkanı Rıza Kuas ve sendika idarecilerinden Celâl Beyaz grev kanununun bütün icaplarını yerine getirmişlerdir. Buna rağmen, patron kışkırtmalara girişti. Savcı ve polisi «grev kanunsuzdur» diye tahrik etti. Patronun bu tahriklerine âlet olan savcı, Rıza Kuas ve Celâl Beyazı tutsak ettirdi. Bu tutsak etme olayı işçi ve sendikacılar arasında derin bir hiddet uyandırdı. Mahkeme nihayet grevin kanuniliğini tesbit ettikten sonra, Rıza Kuas ve Celâl Beyazı serbest bıraktı.

Bozkurt Mensucat Fabrikası işçileri de, patronun toplu sözleşme imzalamaya yanaşmamasını protesto için genel grev ilân ettiler. Fabrikanın 1053 işçisi hep birden greve katıldı. Fakat Zeytinburnu Savcısı «grev kanununun icapları yerine getirilmemiştir» bahanesiyle 1053 işçiyi mahkemeye verdi. Buna rağmen, birçok işçi ve sendikacılar Bozkurt Mensucat fabrikası işçilerinin grevini maddi-mânevi yardımlarla destekledi. Patron da işçi isteklerini yerine getirmek, toplu sözleşmeyi imzalamak üzere sendika temsilcileri ile konuşmalara girişti.

Sendika ve işçi çevrelerinde hâkim olan kanaate göre, grevlerde kanuni formaliteleri yerine getirmek, patron ve polis kışkırtmalarına engel olmak bakımından faydalıdır.

Dünyada:

Dünyada işçi hareketleri en çok İtalya ve Fransada toplanmaktadır.

Fransada De Gol hükümetinin işçi gündeliklerini dondurma politikasına karşı geniş işçi hareketi oldu. 1 milyon 700 bin ulaştırma işçisi 15 Kasım tarihinde 24 saatlik genel bir grev ilân etti. Bütün Fransada ulaştırma durdu. Bu hareketi hükümet memurlarının grevi takip etti. Okullar ve devlet daire-

leri 24 saat süre ile kapatıldı. Şimdi Maden İşçileri Sendikaları ile Gaz-Elektrik İşçileri Sendikaları yeni istekler ileri sürecekleri hareketler tertiplemektedirler. De Gol hükümeti bu kuvvetli işçi hareketleri karşısında gündeliklere %3 kadar bir zammı kabul etmiştir. Fakat sendikalar bu zammı az bulmaktadır. Fransadaki son grev hareketleri de sosyalist, komünist ve katolik eğilimli sendikalar tarafından elbirliği ile hazırlanmış ve uygulanmıştır.

İtalyada, taşıt işçilerinin grevi tam bir başarı ile sonuçlanmıştır. Greve 1 milyondan fazla taşıt işçisi katılmıştır. Taşıt İşçileri Sendikası, patronların toplu sözleşmeye yanaşmamalarına karşı grev ilân etmiştir. Sendikalar ayrıca zam da istemişlerdir.

İtalyada 500 bine yakın tarım işçisinin grevi ile 1 milyondan fazla yapı işçisinin grevi de başarı ile sonuçlanmış, patronlar zam, toplu sözleşme gibi işçi isteklerinin çoğunu kabul etmek zorunda kalmışlardır.

Japonyada da maden işçileri, maden ocaklarındaki emniyet tertibatının eksikliğine karşı genel bir grev ilân ettiler. Greve 75 bin madenci katıldı. Japon maden ocaklarında bir grizu patlaması, 455 madencinin ölmesine, birçoklarının da yaralanmasına sebep olmuştur.

Tosun

YURTTA VE DÜNYADA

Birleşmiş Milletlerin 18 ci yıldönümü ve barışçı gelişmeler

Birleşmiş Milletlerin 18 ci yıldönümü yeni bir hava içinde kutlandı. Bu kutlamanın yapıldığı günlerde, Genel Kurulda, Amerika ile Sovyetler Birliğinin elbirliğiyle verdikleri bir önerge de alkışlarla kabul ediliyordu. Teklif şu idi: Birleşmiş Milletler, havada, uzayda, ve su altında atom denemelerinin durdurulması hakkında Moskova Anlaşmasının onaylanmasını bütün üyelerine tavsiye eder.

Amerikalılarla Sovyetler, dünyamız etrafında yörüngeye girecek araçlara atom silâhı yerleştirmemek konsunda da anlaştılar. Bu yönde yapılan müşterek bir teklif de Birleşmiş Milletler Kurulunda alkışlarla kabul edildi. Bugünlerde, genel silâhsızlanmaya, gerginliği azaltacak yeni yeni anlaşmalar imzalamaya doğru gerek Batıda, gerekse Doğuda büyük gayretler vardır. Bu gayretler, dünyada, bloklar arasında gerginliğin, soğuk harp devrinin yavaş yavaş sona erdiğini gösteren belirtilerdir. Bir atom harbine engel olmak ve barış, insanlığın müşterek idealleri haline gelmektedir.

Bu yola, Birleşmiş Milletlerin gayelerinin tahakkuku yoluna kolay kolay girilmedi. Bu yola, bütün barışsever, iyiniyet sahibi insanların, emekçilerin, sendikacıların, aydınların, iş ve ticaret adamlarının yıllar süren gayretleri sonunda girildi.

Bağımsızlıklarına kavuşan genç Asya ve Afrika memleketlerinin de bu işte önemli rolleri oldu. İkinci Dünya Harbinden sonraki barış devrinde kırk kadar Asya-Afrika memleketi bağımsızlığına kavuştu. Bunlar Birleşmiş Milletlere de girdi. Bu memleketlerin hepsi de bir barış devresinde bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Barışın, milli kurtuluş savaşlarına yardım ettiğini bilirler. Barıştan yanadırlar. Bu genç memleketler Birleşmiş Milletlerde barışı savunanların durumunu kuvvetlendirdi.

Birleşmiş Milletlerin 18 ci yıldönümü, atom denemelerini kısmen yasaklıyan Moskova anlaşmasının imzalanmasına rasladı. Bu anlaşma, soğuk harbi geriletmede bir dönüm noktası oldu. Bu bakımdan Birleşmiş Milletlerin 18 ci yıldönümü de özel bir önem taşıyor.

Memleketimizin de bu anlaşmayı imzalaması, gerek yurtta, gerek dünyada memnunlukla karşılandı. Şimdi hükümetten beklenen, Birleşmiş Milletler ideallerinin tahakkukuna daha da fazla hizmet etmek. Meselâ kontrollü genel bir silâhsızlanma işinin başarılmasına yardım etmektir.

Üsküdarlı

Kenedinin öldürülmesi ve sonrası

Başkan Kenedi 1961 yılı Ocak ayında seçilip de işe başladığı zaman, ilk mesajında «Önümüzdeki dört yıl içinde ne kadar büyük güçlüklerle karşılaşacağımı bilmez değilim.» demişti.

Kenedi, önceden kestirdiği güçlüklerle karşılaştı, bunlarla boğuştu, ve bu güçlükleri çıkaranların bir suikastine kurban gitti.

Kenedinin, düşmanlarını bu suikasti yapacak kadar kudurtan politikası ne idi? Bu sorunun cevabını, onun zaman zaman açıkladığı fikirleri vermektedir.

10 Haziran 1963 de Vaşinton Üniversitesinde verdiği demeçte şunları söylemişti: «Günümüzde harbin hiçbir mânası kalmamıştır. Çünkü her iki taraf da büyük bir atom gücüne sahiptir. Karşılıklı atom ve hidrojen bombaları kullanarak, dünyayı yıkmaktan ve ortada canlı hiçbir şey bırakmamaktan başka bir sonuç alamayız. Milyonlarca dolar harcanarak yapılan atom bombaları barışı korumak için en etkili araç da değildir . . . Biz atom bombası savurursak, karşımızdaki bize elma, şeftali atacak değildir . . . Biz harbin kaçınılmazlığı görüşünü kabul etmemeliyiz. Eğer bugün genel bir harp koparsa, ilk darbeler Amerika ile Sovyetler Birliğine inecektir. Bugünkü soğuk harbin en ağır yükü iki büyük atom devletinin omuzlarındadır. Silâhlanma yarışına son vermek, her iki tarafın da yararınadır. Her iki halk da harpten nefret etmektedir. Aramızdaki dünya görüşü farklarına rağmen, bu gerçeği görmemezlik edemeyiz. Gökkubbenin altında bir arada yaşadığımız gerçeğini asla unutamayız. Biz Amerikalılar, dünyayı istediğimiz gibi değil, olduğu gibi kabul etmeğe mecburuz. Günümüzde bizden başka büyük bir komünist âlemin de bulunduğunu unutamayız . . . İnsan aklı en çözülmez gibi görünen güç dâvaların üstesinden gelmiştir. Onun için bu dâvanın da çözüleceğine inanıyorum. Sürekli barış bütün devletlerin elbirliği ve enerjik gayretleriyle kurulabilir . . .»

Kenedi bu fikirlerine uygulama alanında da sadık kalmaya çalışmıştır. Küba krizinde Amerikan harpçı çevrelerinin baskısına kapılmamayı becermiş, barışın kurtarılmasını istiyen Sovyet tekliflerine, o en kesin karar anında, olumlu cevap verebilmiştir. Kısmi deneme yasağı anlaşmasının bağlanmasına o da önayak olmuş ve bunu harpçi senatörlere karşı savunarak Amerikan Kongresi tarafından tasdikini sağlamıştır. Uzaya atom silâhı taşır araçlar gönderilmemesi teklifinin gerçekleştirilmesinde de payı vardır.

Dış siyasette Amerikanın Dallasçı soğuk harpçiliğine son verme yolundaki bu olumlu çabalarının yanısıra, Kenedi, iç siyasette, özellikle ırk ayırımına karşı gelmiş, bu yüzyıllık dâvanın çözümü için Kongreye vatandaş haklarının korunmasiyle ilgili bir kanun teklif etmiştir.

İşte Kenedinin işbaşına gelirken kestirdiği güçlükler, ve buna karşı yürüttüğü politikanın ana hatları . . Bunlar, Kenedinin azılı düşmanlarının kimler olduğu ve niçin öldürüldüğü sorusuna yeter cevabı vermektedir.

Şimdi bütün dünyada barış özlemiyle yaşıyan halkları düşündüren, yeni Amerika Başkanının gerçekten Kenedi politikasına sadık kalıp kalmıyacağıdır.

Basından Yapraklar

Cumhuriyet'ten:

İzindeyiz

Evet ... Ya, kendisini arakdan vurmak için izindeyiz. Bir av peşinde dolaşır gibi ..

Ya, mezuniyetimizi kullanır gibi izindeyiz. Yan gelip yatmak için ...

Ya, kendisine yetişemediğimiz için izindeyiz. Çünkü 1923 ün Atatürkçülüğü, 1963 Türkiyesi için bile bir uzak hedef ...

Ya, aldatmak için izindeyiz. Ya, kendi çıkarımız için izindeyiz. Ya, başka türlü konuşmaya korktuğumuz için izindeyiz.

Lâfımıza bakarsan, izindeyiz. Palavralarımızı dinlersen, izindeyiz. Meydan nutkuna göre izindeyiz. Resmi ağızlara kulak verirsen, izindeyiz.

Nerede nu iz?

— Şu istatistik kitabındadır belki?

— Ne yazıyor o?

— % 70 Türkün yeni yazıyı sökemediğini yazıyor. 22 milyon Türkün karanlıkta olduğunu yazıyor.

— Hayır, hayır ... Hiçbirinde değil onun izi .. Sakın şu adam bilmesin onun izini?

— Kim bu adam?

— Politikacı.

— Ne demek politikacı?

— Halkı idare eden adam.

— Yani Atatürk ilkelerini halk önünde savunan adam!

— ???

— Niçin sustun? Değil mi o? Gidelim öyleyse ... Batıya gidelim, Doğuya gidelim. Arayalım onun izini. Susuz ve yolsuz köylerden geçelim ... Kim bu adam?

— Ağa!

— Ne demek ağa? Kim bu kadınlar? Kim bu adamlar?

— Bunlar karıları. Bunlar da köylüleri ...

— Ne demek karıları? Ne demek köylüleri? Hani beylik, paşalık, ağalık yok, demişti Atatürk? Gidelim ...

*

... Bugün «İzindeyiz!» diye bağıran birtakım ikiyüzlülerin suratında bir tokat izi olmalıydı Atatürkçülük ... Bunu yapamadık. 25 yıl sonra 10 Kasımın Türkiyeye verdiği keder, Atatürkün ölümünden çok. bu halimizden doğuyor.

İ. S.

İnce Memede mektup

Toprak bir kırmızı olur bizim ellerde. Aldın mı avucuna, ufalanır, kül olur. Taşsız toprak. Salt toprak. Hele yağmur yağsın. Bir hoş kokar canım toprak. Boyanmışa benzer. Parça parça olur. Yeşil olur, mor olur, turuncu olur.

Çakırdikeni, ebegömeci kucak kucak. İnce Memed'in eline komşu olur bizim eller. İnce Memed, zavallı Memed. Hatçe, Karayzılı Hatçe. Bizim de yazımız sizinkine benzer. Yazmaz olaydı ulu Tanrım. Analarımız doğurmaz olaydı bizi. Bizimlen mi dünya dolacaktı? Her günümüz bir acı, her günümüz bir ağu bizim. Yaş akmadık gün var mı gözlerimizden? Söz işitmedik kulak var mı. İnce Memed. Zavallı Memed. Bir görseydin. Gözlerinle bir görseydin. Kuşanırdın silâhını, bizden yana olurdun. Belki de Gâvur Dağlarındasın hâlâ. Biz, bir sürü İnce Memed, şimdi Anadolu topraklarında . . Dört yanımızda bir sürü deccal, bir sürü Abdi ağa. Nidersin, Memed gardaşım, Elden ne gelir, nidersin?

Günlerimiz gece bizim. Baharımız az. Yazımız yok bizim. Hep soğuk, daima soğuk. Dilimiz kısa, ayaklarımız kırık. Kolumuz bağlı, Memed gardaşım. Kıpırdanır halimiz yok. Yok vallaha, billaha yok, inan.

Bu Türkiye. Canım Türkiye. Dedemin çarğını, ninemin yemenisini yiyen Türkiye. Ağzı, dili olsa. O da katılırdı bizlere. Dediklerimize hak verirdi.

Bu yanda neler var ki? Bak, Memed gardaş. Senin Abdi ağanın toprakları bire kırk vermiş şimdi. «Verir» diyeceksin. Biliyorum, «Verir» diyeceksin. Anadolu toprağı bereketli. Öpüp de başıma koyasım toprak. Ekmek kokar sıcacık. Efil efil çiğerlerine dolar. Ter, dökülür alnımdan, mayalanır toprakta. Ahhh. Bu bereketli toprak. Abdi ağayı kurutacaktın üzerinde. O'na su vermiyecektin sen. Yeşermiyecekti o bir daha . . . Olmadı Memed gardaşım, olmadı . . .Gönül istedi de, olmadı . . .

Biz kırk bin köy. Tanrı kötü yazmış yazımız. Kendimi anlatayım sana da, sen kıyas eyle artık. Ben beş kardaşın en küçüğü. Kardaşlarımın ayakları yalın. Dudakları çatlam çatlam susuzluktan. Altı toprak, üstü toprak bir damda yatarız tümümüz. Aha bunca yılanlar dolaşır yöremizde. Sarı sarı. Kara kara. Yılanlar çok iyi. Yılanlardan daha zalımları var Memed gardaşım. Sen zalımları iyi bilirsin.

Görmedik, işittik. Gazsız, fitilsiz çıralar yanarmış şeherlerde. Adına «elektrik» derlermiş. İşte ondan bizde arama. Gün olur bizim ağa geceleri otomobille köye gelir. Bir ikicik gözü vardır otomobilin. Düşünürüm de elektrik bu mu ki derim.

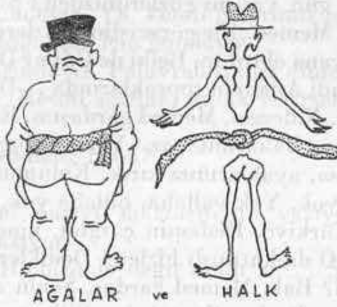
Geçenlerde bizim Sülüman askerden geldi. Neler anlattı da neler. Her bir türlü iş varmış bu şeherlerde. Vişne şurupları içermiş. Gazoz içerlermiş. Portakalın suyunu içerlermiş. Gardaş, düşündüm de, kederimden bir güldüm iyicene. Bizim anamız yılda bir portakalı pay eder beş kardaşa. Gelinlik sandığında saklar portakalları. O'na da zahar babam getirir şeherden. Biz burda, bulanık kuyu suları içeriz. Küçük kardaşımın karnını bir görsen. Şişirilmiş tulumlara benzer.

Yolumuz yok Memed gardaşım. Okulumuz yok . . . Biz beş kardaş. Küçüklü büyüklü. Anam, babam da dahil. Tam-tekmil. Ağanın önünde iki büklüm.

Ağa bize dev. Ağa bize devlet. O'nun düdüğü yaman öter. Polisin, jandarmanın sözü mü olur. Cızır cızır eder yüreğim. Ben beş kardaşın en büyüğü. Azıcık anlarım da. İşte böyle duramam. Ağlamaklı türküler düğümlenir boğazımda.

Karşı dağda kara çadır ordu var
Her yiğidin yüreğinde derdi var
Herkesin de vatanı var, yurdu var.
. . . . Sana selâm ederim Memed gardaşım.

Sana selâm ederim.

Hikâye:

Evinin yabancısı

Köprübaşından yine o, başı enseden kesikmiş gibi önünde, elleri ceplerinde, dalgın adam geçiyordu.

Bu Köprübaşı bir üçüncü Ankaraya geçit verir. Birinci Ankara kendisiyle yaşıt Kale'yi kuranların Ankarasıdır, derler. Adı Eski Ankara. Evleri çok. Üstüste. Ama yolları az. Daracık. Odun yüklü bir eşek zor geçer. İkinci Ankara adı üstünde Yenişehir'le yenidir. Cumhuriyetle yaşıt ve eşit bir yeniliğe tanıklık eder. Bu kesimin de -eski Ankaranın tersine- yolları çoktur, derler. Çoktur ama, evlerini parmakla say. Eski Ankaraya bakarak, yeni kent yakasında evler kösem sakalı, ya da dedemin dişleri. Burda ev var, orda yok. Bu dağınık kesimde öyle eski Ankaradaki gibi iki karşı komşu selâm sabah edemez. Evler avludan avluya, çatıdan çatıya geçit vermez. Böyleyken, eski Ankaralıya yenisini ver, almaz. Yeni Ankaralıya eskisini ver, dönüp bakmaz.

Üçüncü Ankara bunların ikisine de benzemez. Bu Ankara, kırkbeş yıllarından sonra arttıkça artan işsizliğin, yoksulluğun, açlığın, köyden beri doğru göçlerin kentidir. Buraya «kanunsuz şehir» diyenlere, buralıların bir tek cevabı vardır: Üçüncü Ankaranın öz varlığı, kişiyi işsiz, evsiz, her şeysiz bırakmayı kanun belliyenlere karşı, sahip olmadıkları üç karış toprak üzerinde gece vakti dört direğe dört mertek çatma «kanunsuzluğunu» kaçınılmaz bir

yaşama kanunu sayanların protestosudur. Bu protesto, gece vakitleri en boş, en katı, en hünerli ellerle, imeceyle, çığlıkları yutkunan fısıltılarla birbirine tutturulan çamurun, suyun, çivinin, kerpicin, tuğlanın, tenekenin, ambalâj sandıklarının, kiremitin somutlaştırdığı anıttır. Donmamak, ölmemek, ayaklar dışarda kalsa da kuru başı bir çatı altına sokmak zorunluğunun çaresi olarak, yerden bitirme-gökten indirme çabukluğu ile kondurulan bu anıtlar, kalburüstü bütün kentlerimizde, iskeletlerin göz kovuklarını andıran karanlık penterelerinden nice Palasları, Hiltonları, Balinleri seyreder. Ve bu anıtların ceneke çatısı altında, gece vakitlerinin imecelerinde arılaşan yapıcılar, o kartal kadar cesur, kırlangıç kadar çevik, üveyik kadar ürkek insanlar, gündüzleri hep temele inebilecek merhametsiz kazma sesinin kuşkusiyle yaşarlar. Bu kuşkuyla uyunan uykularda hep tapu düşü görülür. Analar akar sular görür düşlerinde. Çocuklar okul. Yaşlılar, çırasız, yağsız, gazsız, fitilsiz yanabilen bir lâmba. Adamın pabucunu ayağından alan çamurdan arınmış bir yol. Bir . . . şey hattâ, ayıp söylemesi, şöyle kokmıyan, kurtlanmıyan, taşmıyan, tavuklara uğrak olmıyan, sarnıçlara ve kuyulara sızmıyan, daha ne bileyim, şöyle kişiyi girdiğine pişman etmiyen bir ayakyolu düşü . . .

Düşünüyordu böylece Köprübaşından geçen adam. Düşündüklerini söyliye söyliye, söylediklerini düşüne düşüne. Bunlar bir yerde okuduklarının, duyduklarının tekrarı mıydı, yoksa kendisi mi bulup dile getiriyordu? Bunu bir türlü kestiremiyordu. Köprübaşından bir o yana geçiyordu, bir bu yana. Hep öyle, başı enseden kesikmiş gibi önünde, elleri ceplerinde, dalgın . . .

«Açlık en büyük icadıymış bu bizim yüzyılın. Bu bizim memleket için de doğru. Ama işsizlik de zorlu icat. Evsizlik de. Gündeliğin, aylığın yarısını alan kiracılık da . . Eh, dinsizin hakkından imansız gelir. Gecekondu da bizim icadımızdır. Türk mü acaba ilk gecekonduyu şu dünyamıza konduran? Neme gerek. Kimin buluşuysa bu, nur içinde yatsın. Hele bizdense ilk gecekonduyu kuran, çağımızın Kolombu demeli adama. Öyle ya, o kaptan Amerikayı bulmuş, sonra o Amerikalı gelip bizim memleketi bulmuş, derken bastığı yerde ot bitmez olmuş, müş-muş, kimi apartman kurmuş, kimi de bizim gibi gecekondu kurmuuuşş. . Burası Muş'tur, yolu yokuştur . . .»

«Ulen hemşerim, deli misin, nesin sen?»

Adam dönüp bakınca, Köprübaşında kırmızı kolbağlı bir inzibat çavuşu gördü.

«Ne var?» dedi.

«Elinin körü var! Bir değil, iki değil bu. Hangi gece devriyeye çıksam, buralarda görüyorum seni.»

«Görürsün a, çavuşum. Allah sana da göz vermiş.»

«Ükelâlık etme. Vargel beygiri gibi ne geçip duruyon burdan?»

«Yasak mı?»

«Senin sıkı örfiye idaresinden, Tural paşanın emrinden habarın yok galiba?»

«Var. Ama saat daha on.»

«Ülen, evvelki gece on ikiden sonra da gördüm seni burda. Bi geçtin, anladık, varıp gitsene evine hey herif!»

«Gidemem.»

«Hoppalaaa. . Neye gidemeyon, yolu mu şaşırıyon?»

«Yoo, evimin yabancısıyım da ondan.»

«Tövbe yarabbi. Hemşerim, seni bağlarlar. Hem ne söyleniyon öyle deli devriş gibi?»

«Derttir, söyletir. .»

«Öyleyse düş önüme de, seni bir güzel söyletsinler.»

Çavuş, yasak saati basmadan önce de adamı alıp götürdü. Zaten öteki de pek direnmedi.

Sıkıyönetim İnzibat Karakolunda, içerden gürültüler gelen bir odanın kapısını Çavuş üç defa tıklayıp girdi. Sert bir topuk vuruşuyla keskin bir selâm çaktıktan sonra, kısaca tekmil verdi:

«Yüzbaşım, bu vatandaş, ikidir üçtür geç vakit görüyom, Köprübaşında şüpheli şüpheli dolanıyo, esbabını söylemiyerekten emre karşı geliyo, ve de ağzının kelâmı karışıktır!»

Yüzbaşı, eliyle «al içeri» dedi. Aldılar. Yanında bir assubay, iki de sivil, radyo başındaydılar. Sesi biraz kısarak, adamı şöyle bir süzdüler.

«Niye gezersin geç vakit, hemşerim?» dedi Yüzbaşı.

Adam susuyordu.

«Söylemez Yüzbaşım» diye Çavuş atıldı, «ağzından doğru dürüst bi kelâm alamazsın. Hem bize söylemenin faydası yokmuş.»

«Sarhoş mu?»

«Deel. Hohlattım yolda. Bilir miyim, karı dırdırından mı kaçar, oralarda bi gözlediği mi var?»

«Belki de . . .» diye ağzını açtı sivillerden biri, «röntgenci ha?»

«Evinin yabancısıymış!»

«Al beş paralık daha!»

Bu sırada radyoyu daha da açan öteki sivil:

«Başlıyor Yüzbaşım. .» dedi.

Hepsi yumuldular radyo başına. Yanındaki ses alma makinesini de işlettiler. Adamı unutmuş gibiydiler.

Belediye Başkanı adaylarından biri konuşuyordu: «. . . Tarihimizde ilk defa, radyoda, karşınızda sizden bir aday konuşuyor. Bu sese, kendi sesine kulak ver. Kırk yıldır direniyoruz, didiniyoruz . . . Özyurdumuzda alınterimizin sahibi olmak ümidi kalmayınca . . . ekmek parası için yollara düküldük . . . Bebelerimizin ineğini, keçisini sattık. Gecekonducu olduk . . . Yavrum okumak ister, okutamadım. Yıkayıp paklamaya su bulamadım. Giydiremedim. Doyuramadım . . . Her akşam çocuklarımı oyaladım. Eve eliboş dönmekten utandığım için, isteklerine karşı yalan söylememek için, geceleri onlar uyuduktan sonra eve döndüm. Dertlerimize yabancı olanlar, bizi de kendi evimizin yabancısı ettiler . . .»

«Yok devenin pabucu!» diye bağırarak güldü sivillerden biri.

Öteki ekledi:

«Mübalâğa ediyor. Demagoji.»

Gözleri dolu dolu, âdeta ayakta sallanan adam:

«Değil. .» dedi. «Olup biteni, doğruyu söylüyor o.»

«Haaa . . .» dediler, «çözüldü mü dilin? Söyle bakalım, nerde görülmüş böylesi, utancından evine dönemiyen?»

«Binlerce böylesi. Bin kere binlerce işsiz. Biri de ben. İşte karşınızda . . .»

Yüzbaşı baktı, baktı. Sonra kalktı, adamı kolundan tutup usulca kapıya doğru itti:

«Haydi evine.»

Gecekondunun kapısı doğrudan odaya açılıyordu. Adam, usulca, evinin yabancısıymış gibi, içeri süzüldü. İçerde tapu düşleri, şakır şakır akan sular, okullar, dispanserler, parke yollar, elektrik direkleri düşleri görenlerin syolumalarından başka ses yoktu.

Adam, gözü karanlığa alıştıktan sonra, elyordamiyle soyunurken karısına fısıldadı:

«Ne zaman uyudular?»

«Tez oldu.» diye kadın da fısıldadı. «Oğlan bu akşam ille bubamı bekliyeceğim diye tutturdu, amma dayanamadı yavrı. Senin eski pabuçlarını sürüklemekten bıkmış. Kız da epey ağladı. Atatürkün öldüğü gün manzume okutacaklarmış okulda. Bu yamalı önlükle cihanda okumam diyor. Hem de pek kısalmış önlüğü. Kız evlât değil mi, utanıyor . . .»

Adam yatağa girerken bir göğüs geçirdi.

«Sen nasılsın?» dedi karısına.

«İyi . . .» dedi kadıncağız. Ve elyordamiyle kocasının elini bulup, sıcacık karnına götürdü. Bebe kıpır da kıpır . . .

Ferit Yorulmaz

Şiir köşesi

Halim Yoğcıoğlu

Atatürkten son mektup

Siz beni hâlâ anlıyamadınız
Ve anlıyamıyacaksınız çağlarca da
Hep tutturmuş «Yıl 1919, Mayısın 19 u» diyorsunuz
Ve eskimiş sözlerle beni övüyor, övüyorsunuz.
Mustafa Kemal'i anlamak bu değil,
Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil.

Bırakın o altın yaprağı artık
Bırakın rahat etsin anılarda şehitler
Siz bana neler yaptınız ondan haber verin
Hakkından gelebildiniz mi yokluğun, sefaletin.
Mustafa Kemali anlamak yerinde saymak değil,
Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil.

Beni seviyorsanız eğer ve anlıyorsanız
Lâboratuvarlarda sabahlayın, kahvelerde değil
Bilim ağartsın saçlarınızı, kitaplar
Ancak böylece aydınlanır o sonsuz karanlıklar.
Mustafa Kemal'i anlamak ağlamak değil,
Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil.

Demokrasiyi getirmiştim size, özgürlüğü
Görüyorum ki hâlâ aynı yerdesiniz hiç ilerlememiş
Birbirinize düşmüşsünüz halka eğilmek dururken
Hani köylerde ışık, hani bolluk, hani kaygısız gülen?
Mustafa Kemal'i anlamak itişmek değil,
Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil.

Arayı kapatmanızı istiyorum uygar uluslarla
Bilime, sanata varılmaz rezil dalkavuklarla
Bu vatan, bu cânım vatan sizden çalışmak ister
Paydos öğünmeye, paydos avunmaya, yeter, yeter!
Mustafa Kemal'i anlamak aldatmak değil,
Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil.

Yaşıyorsun

Tozlu çizmelerin terli alnınla
Durmuş Anadoluya bakıyorsun
Yüreğimin İzmir'inden
Yangından yıkımlardan arda kalana
Gözlerini yakıyor ilkçağ rengi
Karanlık kovuklarda yaşıyan köyler
Oğluna hüznü emziren ana
Derin yalnızlığı toprağın
Gözlerini yakıyor bin yıllık açık.

Daha diyorsun kurtulmadık
Yeni başlıyoruz daha
Bir yanda şeyh mültezim ağa
Bir yanda
Kemiklerini yabancı diyarda bıraktıklarımız
Ve bu kahredici manzara . . .

Yola çıkıyorsun en güzel kararla
Seni hep öyle görüyorum
Yeni bir Kocatepe'den
«Büyük Türk Milleti . . .» diye başlıyorsun
Devriminde bu öz, söylevinde bu hava
Savaşıyorsun
İşte güvendiğin gençlik uyanan halk
Dolgun başakları Mayısın.

Bu ağıtlar bu yas da ne
Ölmedin ki sen
Tozlu çizmelerin terli alnınla
Ya ders veriyorsun tahta başında
Ya çift sürüyorsun traktörünle
Büyük imecesinde halkın
Yaşıyorsun.

A. Kadir

Mektup

Hanem halkına,
Evvelâ selâm tabiidir.
Sıhhatim iyidir.
Sizden gayrı bir sıkıntım yok ki diyeyim.
Afiyetteyim.

Mektubunuzda,
bıldırdan bıraktığım unla bulgur bitti diyorsunuz,
bu yıl hasat için size
Hacı Emmi'nin Ali'yi salık verecektim,
velâkin o da Çanakkale'ye.
asker gitti, diyorsunuz.

Belki köyde
biz emsal erkek
kalmadı pek.
Demek bundan sonra işler kötü gidecek,
darda kalacaksınız.
Buna da şükredelim.
Tek sağlık olsun da,
elbet başka taraftan gelir rızkımız.
Zaten dün,
istidam tabura varmış,
şubeden tahkikat olup bitince,
yazıcının deyişine göre,
size yardım yapacaklarmış.
Bunda umudum çok doğrusu.
Elimden geldiği kadar da uğraşırım.
Sade siz efkârlanmayın,
başka korkum ne ki?

Tekrar selâm ederim.
Elbâki.

PARİS'TE STRİPTİZ

(Moskova kısmi deneme yasağı anlaşmasından sonra.)

ZIMBA MEMET

